مسئوولیت متن و شکل بدوش نویسندهٔ مضمون میباشد، عقیدهٔ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد

رناګل اریوبزی

۲۰۲۰/۱۲/۳۰

د خوشال خټک عقیده

او سیاسي فلسفه

سریزه:

زه ـ د دې کرښو لیکونکی ـ د مسلک له مخې شاعر، ادیب، ژبپوه او یا کوم مسلکي تاریخپوه نه یم، خو د شعر لوستلو سره مینه لرم. د خوشال خټک په شمول مې د پښتو ژبې د ځینو لویو شاعرانو دیوانونه لوستي دي او د ځینو په هکله مې یو څه لیکلي هم دي، خو د شعر په شکلي فن او هنر چندان نه پوهیږم. زما مسلک ښوونیزه اوروزنیزه پوهه ده. په دې څانګه کې مې په المان کې دفرانکفورت ښار په ګویټې پوهنتون کې د ډیپلوم (ماسترۍ) په کچه لوړې زده کړې دي او ورپسې مې څه ناڅه شپاړس کاله د کابل پوهنتون په ښوونې او روزنې پوهنځي کې د استاد په توګه ښوونیزې او څېړنیزې چارې ترسره کړې دي. له دې امله د خوشال بابا (۱۶۱۳- ۱۶۸۹م) په شان د دومره لوی علمی او ادبي شخصیت د تعریف بشپړه پوهنیز او فني شرایط نه لرم او یوازې د هغه د اشعارو په جوهر یا منځپانګه او د ځوان نسل په سیاسي، ټولنیزې او اخلاقي روزنه کې د هغوی په حیاتي ارزښت یو څه پوهیږم چی البته په یوازنې توګه د بابا د لوړ شخصت بیانولو له پاره کفایت نه کوي. نو ځکه د مسلکي کسانو، شاعرانو، اد یبانو او ژبپوهانوڅخه د مرستې د ترلاسه کولو په لټه کې شوم. په دې لړ کې د «ستر خوشال د کلیاتو شالید او دا کلیات» تر سریزی لاندې د محمد آصف صمیم یوې پوهنیزی لیکنې سره مخامخ شوم. ده په دې لیکنه کې د خوشال خټک په هکله د ایراني لیکوال ښاغلي منوچهري دا جمله رانقل کړې ده چې وایي:«سعدي، حافظ او فردوسي چې درې واړه سره له اجتماعي، تصوفي او حماسي پلوه یو ځای شي، یو خوشال ترې جوړیږي.» (د خوشال خټک کلیات، دویم چاپ،اسد دانش مطبعه،۱۳۸۷ل، دویم مخ)

داسې ښکارې چې ښاغلي منو چهري د یوه پوه او لیکوال په تو ګه په دې پر تلنه کې د خوشال خان د شخصیت یوازې معنوي اړخ – ژور او پراخ معرفت، رنګین خیال، ژور فکراوپوخ شعری او ادبي هنر ـ په نظرکې نیولی دي او دهغه جسمي قابلیتونه، اداري اونظامي مهارتونه یې له پا مه وتلي دي. خوهغه څه چې ننګیالی خوشال دهغه وخت د نورووتلو پوهانو څخه را ګوښی کوي د هغه د معنوی اوجسمي ځواکمنې ترمنځ انډول دی. ننګیالی بابا د لویې معنوي شتمنۍ ترڅنګ په خپل وخت کې دبی ساري جسمی مهارتونو او قابلیتونو خاوند هم و. دآس په سپرلۍ، ښکار، دغشي لیندۍ، نیزې، ډال او تورې په کارولو کې یې ساری نه درلود اوسربیره پردې یووتلی سردار، افسر اوسر لښکر هم و. د بابا دې ځانګړتیاوو ته ګل پاچا الفت یو څه پام کړی دی او هغه یې په دې لاندې ټکو ستایلی دی:

وې د رزم ا و د بزم پــه مجلــس کې
هلـتـه باز، د لته بـلـبـل هــزار داستانه

عشق اوذوق، فکرو تد بیراراده عزم
ستا پــه بــرخــه رسـیـدلي وو ببـشانه

هـم رستم هم فردوسی د یو داستان یي
هــم شـاعــر هـم مــفـکر هم پهلوان یې

لوی سړی وې درسره وو لوی فکرونه
مـګـر ژر نـــه را ویـښـیـږی ولـسـونـه

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیږلو مخکې په ځیر و لولـئ

(د الفت مرغلرې: دانش خپرونه، پېښور، ۱۳۷۵ هـ ش کال، ۹-۷ مخونه)

رښتیا داده چې خوشال خان دخپل شخصیت په جوړونه یانې په علومو،فنونو او هنرونوباندې دځان د سنبالولو په لارکې د لوړ همت، کلکې ارادې، ژور فکر او تد بیر ښځه کارا خیستی او برې یې
ترلاسه کړې دی، مانا داچې د ننګیالي بابا لار د بري اوموخې ته د رسید و لار ده، نو ځکه د پښتو غزل پلار حمزه شینواري دخوشال بابا لمسیانو ته په ټینګار وایي چې:

وروځې لیـمه زلـفي بـانـه پښتانه
ښـنـکه یو ځای شول پښتانه پښتانه

لـړ مي نـظر تــه هـر کلي ووا یـه
رتـلي نــه د ي مـیلـمانــه پښتانه

زلـفي کـمځې کمځې ښـکلا ګـڼـمه
ولـي دي وي خـــواره واره پـښـتـانه

خدای ګو چې خپل مرام ته ورسیږي
کـه د خـوشـال پــه لاره تـلـه پښتانه

(د حمزه شینواري کلیات(غزلې): دانش خپرونه، پېښور ۱۳۸۹ ل ش کال ۳۳۵ مخ)

همداسې ده! حمزه شینواری حق لرې او پښتني جونو اوزلمیانو ته سمه لار ور ښیي، ځکه چې دخوشال لار دهرفرد اوهرې ټولنې له پاره موخې او مرام ته درسیده لارده او دا لار تر ټولو د مخه دخپل شخصیت دجوړولو یانې په علومو، فنونو، مهارتونو، قابلیتونو او وچتو انساني خویونو دځان دسنبالولو او دهغوی په مټ ولس او بشریت ته د خدمت کولو لار ده. وینو چې وتلي پو هان او دمسلک خاوندان مو دخوشال دشخصیت سره تر یوه برید پوري اشنا کولی شي خو دننګیالي بابا په پیزند ګلوی کې دهغه دخپلو لیکنو ځای نه شي نیولی. د دې کار له پاره باید په خپله د ده غږ ته په غوږشو. دی لیکي:

چې قـانـع د زمـانـي پـه خشـک وتـر یم
کـه مي پـیـژنـي باد شـاه د بـحرو بـر یم

نه مي تخت نه مي افسرنه مي سپاه شته
په تسخیـر د درست جهان خـتـلی لمر یم

په درون کې مي پراتــه دي د یر ګـنـجونه
پــه معـنـــا کې لکــه کان د سیـم وزریم

کـه مي لاس لکـه د ریـاب خالي لیده شي
د تـیـتر د نـــنـــه د ک پـــه در ګوهر یــم

د تـالـي پــه سـود و زیـان مي نظر نشته
سر تـر پـا یـه درست وجـــود واړه هنر یم

که مي حلق له تـنـدې وچ شي په همت کې
پـروا دار کلـه پــه حــوض د کــوثــر یم

(دخوشال خټک کلیات...۵۸۰ مخ)

نیت مي کړی دی چې له دې ارزښتناکو کانونو او ګنجونو نه دعقیدې اوسیاسي فلسفې په برخه دبابا نه راپاتې شوي شعرونه را ټول، دموضوع له مخې ترتیب اود لنډو بیانو سره په دې سریزه پسې وار په وار د فیسبوک اورسنیو له لارې دهیواد ځوان نسل ته وړاندې کړم. داهم باید په ډاګه کړم چې دلته دکومې بشپړه نسخې دوړاندې کولو نیت اودعوه نه لرم او پوهیږم چې زما لیکنه به ډېرې نیګړتیاوې ولرې او داهم تردې چې ډېرو ته به دلوستلو وړ هم نه

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

وي. هغه څه چي سره له دې يې دې ليکني ته هڅولی يم دادی چي دخوشال په هکله ډيرې ليکني او څيړني دده په حماسي شعرونو او جنګونو را څرخي، علمي ځواک، سياسي اوفلسفي نظر او د ده په خيال اوفکر کې دانسان اوانسانيت وچت مقام ته لازمه پاملرنه نه ده شوې.

هو! خوشال خټک په خپل ژوند کې ډيرجنګونه کړي دي او په دې هکله مو ډير څه اوريدلي او لوستلي هم دي، خو دې ته مو پام نه دی چي نظامي پوهه او مهارت جنګسالاري نه دی. خوشال خان دجنګونو په لټه کې نه و، ده جنګونه غوښتلي او پيل کړي نه دي بلکې ډير يې ور باندې تپل شوي دي. خوشال خټک جنګسالار نه و، دی يو بې مثله ننګسالاراو دخپلې زماني يولوی عالم اوانسان دوست سردارو. دجنګ نه يې کرکه کړې ده، په علم مين او دپوهې پتنګ و. دا هم بايد ومنوچي دجنګ او دتورې په چارو کې خوشال خان دپښتون کام په تاريخ کې سيالان در لودلي دي اوحتی ځني

خو په دې هنر کې لا ترده وړاندې هم تللي او دپښتنو ستري امپراتورۍ يې جوړې کړې دي، خودعلم او قلم په چاروکې لا تر اوسه ساری اوسيال نه لري. که پښتانه ليکونکي او څيړونکي په تيره بيا دمسلک خاوندان، پښتو ژبپوهان، شاعران، اديبان او خوشال پيژندونکي خپلې ليکني لږ څه زيات دخوشال خټک په پوهنيز ځواک، په سياسي او فلسفي نظر او د ده په خيال او فکر کې دانسان او انسانيت په مقام را وڅرخوي نو له يوې خوا به دبابا دلوړ شخصيت لازم درناوی په ځای شي اوله بلې خوا به ځوان نسل ته دهغه دشخصيت سم تصوير په لاس ورشي. د ليکني اصلي موخه مي د همدې ډول بحثونو، ليکنواو څيړنو هڅول اورا پارول دي. په درناوي.

اريوبزی

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزې بنې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په ځير و لولئ